

We gaan nu naar de afdeeling der Lipbloemigen en kunnen zien hoe een paar Gamandersoorten *Teucrium Botrys* en *T. Chamaedrys* den heelen zomer zich toelen met honderde lieve rosc bloempes en in de zon de aromatische geuren van haar loof aan de omgeving mededeelen. 't Zijn in de vrije natuur dan ook echte bergbewoonsters; de eerste vooral in Z. O. Limb. (Wylré, Eis, Gulpen, Vaals), de andere op 't zuidelijkst deel van den Pietersberg; deze laatste komt juist 't meest tot haar recht op 't Belgische gedeelte van den berg zuidwaarts van Kl. Lanaye, op deze warme oosthelling, waar geen heesters of hooge planten haar hinderen, maar waar ze alleen gezelschap heeft van Thijm en andere lage planten, die zich zoo gaarne in de zon koesteren. 't Is dan ook een aardig plantje voor een kunstmatige rotspartij.

Men kan in den Museumtuin nog heel wat meer soorten zien, die wel waard zijn als sierplant gekweekt te worden. Zoo b.v. 't gewone *Sedum purpureum*. Voor de geringste verzorging belooft ze ons haar dank met dikke vleezige bladen en groote roode bloentrossen. Zelfs met heel weinig grond of op een niet te drogen muur is ze nog tevreden. En wat een massa insecten trekken haar bloemen, vooral na 't middaguur, niet aan! Ze vinden er zooveel honig, dat vlinders, hommels, bijen en vliegen er zonder te twisten voortdurend van zitten te snoepen.

* * *

Volop bloeit nog *Armeria vulgaris*, afkomstig van de Geulweiden bij Cottesen. Haar nog twijfelachtige systematiek hoort in 't Jaarboek thuis. We willen hier alleen opmerken, dat 't een andere vorm is dan die men hier zooveel als randplantje kweekt; deze heeft voor dit doel lagere stengels, die zacht behaard zijn, terwijl de Geuloeverplanten hooge kale stengels bezitten. Beide vormen komen in Noord-Nederland 't meest aan de zeekust voor; de Z. Limb. moet door de Geul van Neutraal gebied zijn meegekomen, want ze volgt streng en uitsluitend 't Zinkvioletje. Dit laatste staat ook nog te prijken met zijn vele heldergele bloemen en men ziet dat 't ook zonder zinkgrond 't evengoed kan stellen. Zelfs staan er zaailingen van in den omtrek.

Dit zijn alweer een paar voorbeelden hoe planten die zich in de vrije natuur een bepaald bodem uitzoeken en daarbuiten niet wild voorkomen, in gewonen tuingrond toch evengoed of nog beter gedijen. Massart meent, dat *Armeria vulgaris* zich alleen van 't zout bedient om andere concurrenten te weren. Daarmee is echter 't raadsel nog niet geheel opgelost.

Letten we nog even op *Vincetoxicum officinale*. Voor enkele weken viel deze niet op, zoo onooftbaar waren hare kleine stervormige bloempjes; doch nu looft ze zich met vele groote kokervruchten, die, als ze straks openspringen, een groote menigte met wit-zijdelharige valschermen voorziene zaden de lucht in zenden, om haar voortplanting te verzekeren.

Toch was er voor een paar weken bij die nietige bloemen nog wel wat te zien; 't stuifmeel was tot klompjes vereenigd, die twee aan twee door een steeltje aan een klemvormig lichaampje verbonden waren, waarin de zuiger of pootje van het honigzoekend insect bekneeld raakte, zoodat bij 't terug-

trekken 't stuifmeel meegerukt werd, om zoo op een andere bloem terecht te komen.

Dan heeft deze plant nog 't eigenaardige, dat na de kieming van 't zaad de stengel door de wortels langzamerhand veel dieper in den bodem getrokken wordt, zooals bij sommige bol- en knolgewassen.

Dit ex. is afkomstig van den Pietersberg, waar ze in massa op 't krijt groeit. Behalve een kleine kolonie te St. Geertruide komt ze in Zuid-Limb. elders niet voor, ofschoon men zou verwachten dat ze zich in al die jaren toch ook veel verder Zuid-oostwaarts had uitgebreid; 'tgeen overigens wegens haar giftige eigenschappen nu juist niet gewenscht is.

Voor heesters is er natuurlijk in zoo'n kleinen tuin geen plaats, we moeten nu reeds met de ruimte wekeren; toch vinden we er een paar zeer lage struikjes, de Verfbrem (*Genista tinetoria*), die in den vroegen zomer geheel bedekt is met gele bloemen; de fijne takjes buigen onder den last der bloemen.

Aan de Struikweegbree (*Plantago cynops*), een aangevoerde plant, hebben we gemeend een plaatsje te mogen afstaan, omdat de andere weegbreesoorten kruidachtig zijn.

A. DE WEVER.

Fr. J. H. M. Thys. †

Plotseling overleed, begin Juli, te Wageningen, de heer F. J. H. M. Thys, in leven leeraar aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool.

De heer Thys, geboren Maastrichtenaar, was sinds ettelijke maanden lid onzer vereeniging.

Wie de laatste algemeene bijeenkomst te Heerlen bijwoonde, zal zich herinneren, met wat 'n enthousiasme de heer Thys, toen ter vergadering aanwezig, 't plan toespande van ons Genootschap, om in den Herfst te Maastricht eene Mycologische tentoonstelling te houden.

Volgaarne, zoo beloofde hij, zou hij aan die tentoonstelling z'n medewerking verleenen.

't Heeft niet mogen zijn.

Hij ruste in vrede!

Helleborus viridis L.

(Wrangwortel).

Van den Heer Rameckers te Boeholtz ontvingen we deze plant met mededeeling, dat ze daar als wildgroeiend voorkwam in meer dan 100 exemplaren. De groeiplaats bleek nog al erg verborgen, n.l. bij een ouden hollen weg van de hoeve Vliengendaal naar Boeholtz, genaamd „de oude graaf“, zoo vochtig dat men zelfs 's zomers alleen na langdurige droogte hem geheel kan volgen.

Hell. vir. is eigenlijk geen zuiver inlandsehe soort; haar geogr. gebied omvat hoofdzakelijk 't westelijk deel van Middeneuropa; haar noordgrens ligt o.a. in Zuid-België. Wel wordt ze hier nog wel als geneesmiddel tegen veeziekten gekweekt, en 't is zoo goed als zeker, dat al haar vindplaatsen in Nederland op resten van cultuur berusten. Waar ze echter eenmaal een geschikte plek vindt, houdt

ze stand en breidt zich vrij snel uit. Zelfs vindt men haar bij Meehelen (Wittem) in een bosch ver van menschelijke woningen, in grootte hoeveelheid, zoodat men hier zou twifelen of ze wel overblijfsel van menschelijke cultuur is. Ook langs de Worm bij Rimborg groeit ze welig.

In ieder geval, de vindplaats te Bochohlz is weer een mooie aanwinst, en de plant mag, al is ze oorspronkelijk een vreemdelinge, als vergoeding beschouwd worden voor al de verliezen die we hier helaas te boeken hadden. Zelfs daar te Bochohlz nadert de kalkontginning haar bedenkelijk, van twee kanten reeds.

Hell. vir. is ook een aardige sierplant; al heeft ze niet 't schitterend witte bloemdek van Hell, niger (de Kerstroos) en al bloeit ze wat later, toeh zijn ons in trieste winterdagen ook haar eenvoudig groene bloemen een welkome afleiding voor 't oog en wekken ze de gedachte aan de dra volgende lente.

* * *

Een „monstruositeit” bij Orchideën.

Verleden jaar ontving ik uit Gulpen (van den Hr. Stessen) en uit Bunde (van Reelor Brouns) een ex. van *Gymnadenia conopsea* resp. *Orehis maculata*, 'twelk in plaats van alle resp. de meeste bloemen, latrijke groene schutbladen vertoonde, zoodat men geen bloeiwijze maar een 20 c.M. lange groene aar kreeg. Al deze schutbladen zaten in een spiraal en waren met hun langen draadvormigen punt naar binnen gebogen; voor iedere bloem waren wel 10 schutbladen aanwezig.

Dit jaar leverden die planten weer 't zelfde beeld op. In 't algemeen komen er bij Orchideën niet zooveel monstruositeiten voor, en waar bij andere geslachten wel eens abnormaal lange schutbladen optreden, blijven de bloemen dan toch normaal.

Hoe of de afwijking bij deze Orchidee ontstond, is alsnog niet te verklaren. Een ziekte was nergens vast te stellen. Zulke vormen worden tot 't gebied der „monstruositeiten” gebracht. Dit zegt echter niet veel. Er bestaan zeker erfelijke afwijkingen (erf. fasciatie en klemdraai o.a.) waarbij geen ziekte de oorzaak is. Ook kweekt men b.v. een vorm van *Plantago major*, waarbij bladvormige schutbladen voorkomen, en deze is zaadvast.

Bij vele monstruositeiten is zeker een ziekte in 't spel. Toch is 't soms moeilijk een grens te trekken. Of de mensch of 't vee of een mikroorganisme de stoornis teweegbrengt, dikwijls is 't een prikkel die de plant tot abnormale weefselvermeerdering aanzet. Evenals de Japanners kunstnatiege dwergvormen van Coniferen kweeken, kunnen er in de vrije natuur ook misvormingen ontstaan die een indruk geven alsof ze opzettelijk waren te voorschijn gebracht (b.v. de Tafel-, Slangen-, Candela-berspar enz.). Planten die meermalen ingenepen worden of telkens door 't vee afgegrasd worden, krijgen ook een andere groeiwijze, waardoor sommige ten onrechte tot variëteiten verheven zijn. 't Gebied der „monstruositeiten” is voorloopig te beschouwen als een afvalterrein, waar men allerlei onderbrengt waarmee men in de systematiek geen weg weet. Cultuurproeven zullen ook hier meer licht brengen.

Nuth.

A. DE WEVER.

'n Eigenaardige Nestelplaats.

Dat vogels, vooral meezen, soms eigenaardige nestelplaatsen kiezen is overbekend.

En 't bleek dit jaar weer 'ns 'n keer te meer in Amstenrade.

Gelijk overal in de buurt, werden bij den aanvang van den oorlog, op militair bevel, ook te Amstenrade de wegwijzers ontdaan van hunne zogenoemde „armen” met plaatsnamen.

Van die wegwijzers bleef alleen „de paal” maar staan.

In den ijzeren hollen kop van zoo'n wegwijzer had dit jaar een meesjespaar te Amstenrade z'n nest gebouwd.

Toegang tot de holle kregen de beestjes door middel van 't gat, waarin voorheen de „armen” vastgeschroefd zaten.

J. C.

Witte mollen.

Half Augustus l.l. kregen we van den Z. E. H. A. Kengen, pastoor te Caberg, een bericht op dierkundig gebied, 'twelk waard is in wijdere kringen bekend te worden gemaakt.

„Zoeven”, aldus de berichtgever, „krijg ik per post toegezonden door den Burgemeester van Noorbeek, een mol met geel-witte vacht; ongeveer een maand geleden ving de kater van mijn koster in mijn luin ook een dergelijken mol, maar deze huid was mooier wit.”

Witte en wit-geele mollen schijnen derhalve nog al 'ns voor te komen.

Voor toezending van dergelijke exemplaren houden we ons ten zeerste aanbevolen.

Ze zullen 'n plaats krijgen in het Museum.

JOS. CREMERS.

Voor 't Museum.

Ontvangen van den heer Frans Straelmans te Linne: 'n slagtaand van 'n *Mammouth*, aldaar gevonden bij 't uitbaggen der Maas.

Voor de Bibliotheek.

Ontvangen van den Schrijver: *Orthoptera Neerlandica*, de rechtvleugelige insecten van Nederland en het aangrenzend gebied, door C. Willemse, Lid van de Nederl. Entom. Vereeniging, met een voorrede van Dr. D. Mac Gillavry. Met 80 meerendeels oorspronkelijke afbeeldingen. (Overgedrukt uit het Tijdschrift *Entomologie*, Deel LX, 1917).

Officieel.

Nieuwe leden van het N.-H. Genootschap: de heeren W. ten Dam Ham, Heerlen; K. Dols, hoofdonderwijzer, Vaals.